

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atque Legvm || Pene Omnium
Gentium, Et || Rerum Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

16 Num iure diuino dissolui possit matrimonium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

uortium dictum est secundum Caium, lib. 2. de diuort. lib. 2. tit. 2. a diuersitate mentium, quia in diuersas partes eunt, qui diltrahunt matrimonium. Dicit & repudium in matrimonio, quodq; ad reiectionem sponte pertinet, cui non diuortium sed repudium conuenit, d. l. 2. de diuort. l. inter diuortium 191. de uerborum signific. in P. l. inter supram, 101. eod. ¶ Neque repudiare uxorem, vel ab ea diuertere quicquam aliud est, quam cogitatio & deliberate perpetuam dissensionem facere, non calore iracundie, vel alia leui de causa, in qua perseverantia non fit, Paul. l. 3. & Papi. l. si poenituit, 117. de diuort. l. quicquid calore, de reg. iur. ¶ Ideo testator fiebat, coram septem testibus eodem iure, Paul. l. nullum diuortium. 9. de diuort. 12 Romanis, puberibus, & ciuibus. ¶ Diuertendi inter absentes formula generalis & communis erat, dato libella repudii, in quo continerentur causae, ob quas dirimebatur matrimonium, haecque uerba, res tuas tibi habeto: tuas res tibi agito, ca. l. 2. §. 1. eo. Sicuti & meminit Martialis,

*Mense nouo Iani ueterem Proculeia maritum
Deserit, atq; inbes res tibi habere ius.*

Et Apuleius, lib. 5. asini aurei, lacessitum Cupidinem a Psyche, sic ait: *Confestim thoro meo diuerte, res tuas tibi habeto: ego uero sororem tuam (¶ Nomen quo tu censeris, atebat) iam mihi confestim arripa atque is nuptiis coniugabo.*

- 13 ¶ Et in sponsalibus discutiendis, conditione tua non utar: quae & inter praesentes, sicuti inter absentes pronuntiaripoterat, l. 2. de diuort. P. Verba illa legum 12. tabul. sunt, quibus interdum clauium ademptio iungebatur, ut utrumq; ex Cicerone 2. Oras. contra Anton. docetur, qui dum de repudiata Mimae ab Antonio agit, silam, inquit, suas res tibi habere iussit, ex 12. tab. clauis ademptis, exigit
- 14 *scilicet domo.* ¶ Scribit namque Sextus Pompeius institutum fuisse Romanorum antiquorum, ut uxoris primum domum ingredientibus, clauis darentur, inquit, ad significandam partus facilitatem. Melius tamen & aptius meo iudicio, ut symbolum acciperent, se ut matres familias in possessionem, & in rerum mariti communione seu societate admitti: Nam receptum est, clauibus retam traditis, res illis conclusas transferri ex sententia
- 15 Papiniani, l. clauibus, 74. de contra. emt. in P. ¶ Scribit Plutarchus, in compar. Lyncurgi & Numa, & in uitiis, quamuis Numa uis fuerit intolerabilis communio matrimonii, nihilominus inauditam tunc & antea fuisse solutionem: & antiquos memoria mandasse, primum, qui diuortium fecisset, fuisse Spurium Corsinum, qui septima, supra centesimam & trigessimam, Olympiade, diuortium cum uxore fecit, coactus a censoribus iurare, liberorum causa se coniugem dimittere: ob quod factum, in perpetuum exolum a populo fuisse. Primum quoque Pinarii uxorem Taleam nomine, Tarquino Superbo regnante, aduersus Gitauiam eius socrum diuortium fecisse. Et alibi, Plus in comp. Rom. & Thestis in uitiis, non Coruinum quidem, sed Seruiliu Spurium diuortium primum fecisse ob sterilitatem uxoris Romae ait: atque ex industria eius rei primum auctorem annotat, non secus ac apud Graecos primus patricida, vel matricida. Sed de eodem eadem refert Gellius, lib. 4. cap. 3. legisse uidetur cum Diorysio Halicarnasense, in 2. Spuriam, cui Runga cognomen tum erat: quod & Valerius Maximus probat, lib. 2. c. 1. dum agit de primo repudio.
- 16 ¶ Distrabantur autem matrimonia quadrupliciter iure ciuili, in uita coniugum: aut ex consensu utriusque, qui pactis & placitis diuertentium legem accipiebat: aut per occasionem rationabilem, quae bona etiam gratia uocatur: aut citra omnem causam: aut cum causa rationabili, quae explicat Iustinianus, §. distrahantur itaque, de nup. in autb.
- 17 ¶ Ex consensu & placito, sine causa Theodosius & Valentinianus, l. si constante, 9. de repud. lib. 5. C. tit. 17. abiri matrimonio permittebant, & repudium mittere. Quod sublatum est nouella Iustiniana 117. quia uero & ex consensu, constit. 117. in autb. aut tit. ut lic. mar. & aut. aut. quod hodie, C. de repud. §. ex quo uero quidam
- 18 in nouel. 134. ¶ Potest tamen & hodie ex consensu relinqui cohabitatio & commixtio, & repudiari consensu: si alter coniugum uel uterque, meliorem affecter vitam, Iustinian. l. Deo nobis 42. de episcop. & cler. lib. 1. C. tit. 6. §. secundum occasionem, de nup. in autb. §. ut uerebentibus, nouel. 2. 2. & §. praedictis quidem, nouel. 117. §. quod si constante, nouel. 123. ca. 1. & ca. 2. de conuers. coniug. remanente vinculo, nempe quod is qui, uel ea quae in seculo relinquitur, alio arctiorem monasticam uel ecclesiasticam vitam proferente, non possit alterius thori nuptias, uiuente priore coniuge, ambire, uel amplecti. Quo fit, ut alter illorum ingredi hanc vitam nequeat, nisi alter quoque uoneat castitatem, c. cum sis, c. 4. ca. significauit,

ca. 14. eod. de conu. coniu. c. prudentia, de offic. deleg. uide Ang. Clauisum in summa, in uerbo matrimonium 4. nu. 9. uide Abb. & Calderi. in ca. 1. de conu. coniug. ¶ Per t occasionem rationabilem abibant, & bona gratia, ut supra diximus, captiuitate, quando impotens ad coeundum quis erat, §. per occasionem, de nup. constit. 22. & §. si uero captiuitatis, eod. ut superius diximus.

¶ Sine causa rationabili etiam fieri poterat olim, & a non bene consentiente iugo mittebatur repudium, uerum non impune, sed ea lege, ut qui absque causa mitteret, non posset intra quinque annos a diuortio alii coniungi, §. si uero altera, & §. minoros, de nup. in autb. amitteretque donationem propter nuptias si uir esset, uel dotem si uxor: mutata tamen nouellarum iure poena quinque annis, §. quia uero, ut lice. matr. & anti. in autb. coll. 8.

¶ Causa tamen iusta solutionis matrimonii iure ciuili erat, 21 quae esset ex numero expressarum a constitutione Theodosii & Valentiniani, l. consensu, 8. cum suis §§. de repud. C. §. mitiores, de nup. in autb. Si uxor sit adultera, uenefica, homicida, plagiaria, sepulcrorum dissolutrix, sacrilega, latronum fauorix: si extraneorum hominum, ignorante uel nolente marito, conuicia appetat: si eodem inuito, sine iusta & rationabili causa foris pernoctet: si spectaculis & theatralibus ludis, illo prohibente, assistat: si marito ueneno aut gladio infidetur. Et iisdem de causis repudiata, quinque annis etiam alio iubetur abstinere connubio, & dotem amittere. Contra, & eadem constitutione quoque uxor repudium mittebat iuste marito: si is adulter, homicida, ueneficus, si in principem quippiam moliretur, de falso condemnatus, sepulcrorum dissolutor, sacrilegus, latronum susceptor, abactor, plagiarius: si in contemptum uxoris, ipsaq; insipientem, cum impudicis mulieribus, quod etiam maxime castas exasperat, coetum inear: si uxori infidetur, gladio, ueneno: si uerberibus, quae ab ingenuis aliena sunt, eam affecerit: atque per idem quinque annis tempus renetur abstinere alio coniugio, donatione propter nuptias amissa. Persequitur & causas diuortii receptas olim Alexander ab Alexandro, lib. 4. c. 8. & Deuteronomii liber, c. 24.

¶ Verum tamen Moscouitis uerberum causa, etsi repudium admittant non esset iusta causa: quippe quod mulieres se contemni a uiris, nec diligere putant, nisi uerberentur, ut scribit Sigismundus Liber Baro, in comment. arer. Rubeno, seu Moscouitar. ¶ Et tamen Platonem, 11. de legib. lex de diuortio haec est, ut si uir & uxor, propter nimiam acerbiteriam non conueniant, Decem uiri de legum custodiis qui medi sint, & decem mulieres de curaticibus connubiorum, pronideant. Quorum sententia, si ita conciliati sint, valida, & stabilis habeatur: sin autem eorum animi uehementius iracundia fluctuent, si cto diuortio illos, illasque pro uiribus quaerant, qui quae uel uirile conueniant.

¶ Apud Persas, ex lege uxor contumaciter marito dicto non audiens, repudiari poterat: sicut & Assuerus ipse rex repudiavit eam ob causam uxorem Vasti, in cuius locum subrogata Hester, c. 1. ut eius historia, & Iosephus, lib. 11. antiq. c. 6. narrat.

¶ Propter tamen mores etiam improbatos coniugum, solum fuisse aliquando coniugium constat ex rubrica, de repudiis & iudicio de moribus sub lato, lib. 5. C. tit. 17. Cuius iudicii exempla refert Valerius Maximus, lib. 6. cap. 3. ueluti C. Sulpitium Gallum repudiasse uxorem, quod eam capite aperto foris uersatam cognouerat. Q. Antistium Veterem suam, quod ea in publico cum quadam libertina uulgari, secreto loquentem uiderat, P. quoque Sempronium Sophum coniugem repudii nota affectisse, nihil aliud quam se ignorante aut iam ludos spectare: qui casus & postea, l. consensu, de repud. insertus.

¶ Pertinet tamen ad repudium, lex Iulia de adulteriis: neque enim licet compertam in adulterio retinere, nisi castigatam, l. 2. & l. castitati, 9. ad l. Iul. de adul. lib. 9. C. tit. 9. l. 2. §. lenocini, eod. in P. c. si uxorem, 3. 2. q. 1. ca. 3. de adul. Pap. l. mulier, 11. §. fin. ad l. Iulia de adul. lib. 48. P. tit. 5. Et separatur thorus, c. preceptis, & c. si uxorem quis, 3. 2. q. 5. c. omnes causationes, 3. 2. q. 7. potest que adulteram ita abicere quilibet, etiam si ei iurauit nunquam se eam repudiatum: quia ea causa excepta uidetur, c. quem admodum, ca. 25. de iur. iur. lib. 2. Decret. c. 24. Sic Suetonius, in Tiberio c. 35. meminit Tiberium Caesarem in causa cuiusdam equitis Romani, gratiam ei fecisse iuramenti, ut repudiaret uxorem in stupro compertam.

Num iure diuino dissolui possit matrimonium.

Cap. 16.

1 Lege Moisaica permittitur diuortium Iudaeis improbatum.

Q

2. *Diuortium iure diuino & pontificio nunquam approbatum, sed prohibitum.*
3. *Diuortio facto propter adulterium separato thoro alteri etiam innocuus non potest nubere: & ibi rationes ab auctoritate, quia relictā nubens moechatur, quia reconciliari potest.*
4. *Diuortio facto ob fornicationem, separatos non posse alii nubere, probatio a sacris patribus.*
5. *Alia ratio a baptismo ad matrimonium, pro indissolubili copula per adulterium.*
6. *Diuortium apud Moscouitas excommunicatione prohibitum.*
7. *Morte tantum naturali, soluta a lege viri uxor dicitur.*
8. *Auctores qui putauerunt separatos causā fornicationis, posse alii nubere, & eorum reprobandos.*
9. *Diuortium in thoro non fit, etiam inter coniuges adulteros.*
10. *Diuortium ob hæresin & infidelitatem.*
11. *Separatum matrimonium tanquam nullum, non habet prohibitionem semper, quin alii nubere possint separati.*
12. *Matrimonium separatur tantum in iudicio ecclesie, non propria uoluntate coniugum.*
13. *Matrimonium non dissoluitur hodie ob sterilitatis causam.*
14. *Ancilla supposita ab uxoribus, proli causa, Abrahæ & Iacobo, quare.*
15. *Lotharius rex Austrasie excommunicatus a summo pontifice, quod repudiasset uxorem, ut sterilem, & aliam duxisset.*
16. *Diuortii iuris civilis causæ sublata.*
17. *Abortum faciens olim repudiari poterat, hodie non. Thurijs diuortia libera, & repetitio matrimonii, dummodo non se iunioribus iungerent.*

1. **S**Ed, si iure diuino dissolui possit matrimonium, agamus: & certe Moysi decreto permittebatur diuortium Hebræis, c. 24. *Deut. Ioseph. li. 4. antiq. c. 6.* Ibi tamen annotamus permissionem, non legem, non approbationem: sicuti multa Deus permittit euenire ob malitiam hominum, *can. hac ratione, 31. g. 1.* quæ proba non sunt per se, sed secundum quid, ut permittit affligi iustos, regnare hypocritam, hæreses, ut qui probati sunt, manifesti fiant. Sic permittit Deus repudium, ad maius malum uitandum: & fatius visum est diuortium permittere impijs, & dare ceruicis hominibus, quam cogi eos inuitos uxores, quas occidissent, retinere: Ab initio enim, id est, in institutione matrimonii non fuit sic: sed quod Deus coniunxit, homo non separabat, ut ipsa ueritas docuit, *D. Math. 19. Luca 10. can. quos Deus, 33. quæst. 2. can. nunquid, 33. g. 1. c. de infidelibus, de consang. & affinit. ca. inter corporalia, de translat. episc.* Et D. Paulus, *1. Corin. 7. præcipio, inquit, non ego, sed dominus, uxorem a viro non discedere, quod si discesserit, manere in nuptiis, aut viro suo reconciliari: & vir uxorem non dimittat.*

2. **C**onstituo tamen hæc axioma, iure diuino & pontificio, indissolubile contractum matrimonium: per illam regulam, quod Deus coniunxit, homo non separat. Vtque non liceat coniungere repudiata, coniugium repetere uiuente eo: Nam si quis obiciat antiquum ius diuinum, dixi iam id ad permissionem pertinere tantum, & contra vinculum.

3. **S**i quis autem recurrat ad separationem fornicationis causam, euangelica lege permissam, audio quidem, sed de separatione concubitus & thori, non ut alteri, innocens ab adulterio, nubere possit, ut quidam rati sunt. Ea de causa perpendamus uerba dominica, dum ait, *Matthæi 5. Audistis, quia dictum est antiquis, quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudii: ego autem dico uobis, quicumque dimiserit uxorem suam, excepta causa fornicationis, facit eam moechari: & quicumque dimissam duxerit, adulterat.* Quare si cum dimissa sit adulterium, ergo manent nuptiæ priores. Sic etiam placuit concilio Tridentino postremo, 11. Nouembris anno 1563. sessio. 24. cano. 7. his uerbis, *Si quis dixerit ecclesiam errare cum docuit & docet iuxta Euangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius coniugum, matrimonii vinculum non posse dissolui, & virumque vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse altero coniugum uiuente, aliud matrimonium contrahere: moecharique eum, qui dimissa adultera, aliam duxerit, & eam, que dimissa adultero alteri nupsit, anathema sit.* Repete hic D. Pauli, *1. ad Corinth. 7. Iis, qui matrimonio iuncti sunt, præcipio, non ego, sed dominus, uxorem a viro non discedere: quod si discesserit, manere debere in nuptiis, discedere autem non posse, nisi causa fornicationis, dixit Deus superius, & causa adulterii.* Ergo in illa causa reiecta debet remanere in nuptia, & pariter uir, cui reconciliari potest. Dehinc coniungamus

causas repudii, & temporis eius, quod permissam erat a Mose, inter quas nemo ambigit fuisse adulterium, Domini nostri censuram apud D. Marcum, 10. & inueniemus, quamuis sub fit causa, remanere insolubile matrimonium. Sic enim scribit, *Accedentes ad eum Pharisei interrogabant, si liceret viro uxorem dimittere, tentantes eum: at ille respondit eis, Quid uobis præcepit Moyses? qui dixerunt, Moyses permisit libellum repudii scribere, & dimittere. Quibus respondens Iesus ait, Ad duritiam cordis uestri scripsi uobis præceptum istud. Ab initio autem creatur a masculino & feminam fecit eos Deus: propter hoc relinquet homo patrem suum, & matrem suam, & adheret ad uxorem suam, & erunt duo in carne una: ita ag. non sunt duo, sed una caro. Quod Deus coniunxit, homo non separat. Et in domo iterum discipuli eius de eodem interrogauerunt eum, & ait illis, Quicumque dimiserit uxorem suam (vide quid dicat, dimiserit, quod permisit in adulterio) & aliam duxerit, adulterium committit super eam: & si uxor dimiserit uirum suum, & alii nupsit, moechatur. Ex quibus apparet dimissionem uxoris causa fornicationis, non esse separationem matrimonii: nam si separatio esset, non esset adulterium illius repetitum matrimonium. Item elucet separationem thori esse tantum, quia reconciliatio fieri potest, ut alii non possit nubere quantumuis innocens. ¶ Sicut etiam tradiderunt sancti, & grauissimi patres D. Hieronymus, in *Epitaph. Fabiolæ, & in c. 5. & 19. Matth. Orig. 7. homin. Matth. Tertull. 4. con. Marcio. DD. Ambros. lib. 3. ad Rom. c. 7. & in *Lucam, lib. 1. c. 4.* Augustin. *lib. de nup. & concupisc. c. 10. & de bon. coniug. c. 7. & lib. 2. ad Collu. & lib. 1. de adult. coniug. ad Pollentium, c. 1. & lib. de sermo. Dom. in monte lit. P. D. Chrysostom. Homil. 17. in Matth. Innocent. 8. Innocentius 1. in *Decree episc. 3. ad Exuperi. episc. Tholos. c. 6. tom. 1. concil. Africanus in concilio Mileuitano, c. 17.* Statuunt idem canones Apostolici, *ca. 48. apoc. tom. 1. concil. & segregari a communione eum, qui dimissa uxore, duxerit aliam.****

¶ Nec fita efficax est adulterii macula, ut per illam aboleatur sacramentum hoc magnum: non secus, quam Baptisma, quo coniungitur Deo anima, non ideo soluitur, vel amittitur, quod baptizatus in fide moechetur: sicut per pulcre docuit in eadem questione D. Augustinus, *lib. de bono coniug. ali.* Refert Sigismundus Liber Baro in commentarijs rerum Moscouitarum, Ruthenos, seu Moscouitas, libellum quidem repudii, & diuortii mittere: id tamen maxime celare, quod contra religionem & statuta sciunt: atque Niphontem Episcopum Nouogardiensem apud illos Cylicianum idam interrogantibus respondisse, diuortium nullitatem, perpetuo ab Eucharistia, nisi iam animam efflaturum, sub mouendum. Siquæ tantum morte naturali mulier dicitur soluta a lege uiri ad D. Paulo, *ad Rom. 7. can. fin. 32. g. 7.*

¶ Sunt etiam alia plura, quæ in hanc posse adferre sententiam, quæ tamen prætermitto: neque etiam tot adduxissem, ni siuisset mihi pugnandum cum errore, qui postquam a quibusdam male hæc de re sententibus fuisset inuectas, accepit improuidos asselas, & Melanchthonem, qui in libro cui titulus, *Examen ordinandorum, & in additionibus ad suos locos communes, & in cap. 5. Matthæi asserit, citatque testem sui erroris, Iustinum in apologia de uxorē Christiana, quæ miserat libellum repudii viro: quam ibi nunquam Iustinus dixerit, illam alii nupsisse. Trahere etiam nititur, sed ita apposite, ut Iustinum, in suam hæresin Hieronymum in epitaphio Fabiolæ, ubi iam ostendimus eum contrarium sensisse. Sic enim ibi scribit ob Oceanum scribens de epitaphio Fabiolæ, tom. 1. operum: *Igitur Fabiola (qua dimissa primo adultero marito, secundum sortitā erat matrimonium) quia persuaserat sibi, & putabat, a se iure uirum dimissum, nec Euangelii (notet Melanchthon) uigorem nouerat, in quo nubenda uniuersa causatio uiuentibus uiris, feminis amputatur, dum multa Diaboli uita uulnera, unum in cana uulnus accepit. Sed quid ego in abolitis & antiquis moror: quærens excusare culpam, cuius penitentiam ipsa confessæ est? &c. quæ sequuntur apud Hieronymum. Quo etiam Vuelembecius, in tit. de diuortijs, lib. 24. P. tit. 2. nu. 8. g. 10. 11. & citat pro illa etronca sententia summam cum Hieronymo Tertullianum, Iustinum, Ambrosium, Origenem, Augustinum, quos docuimus tamen sententiam hanc improbasse: putatque satis fecisse D. Pauli *1. ad Corinth. 7. mulierē solui a lege uiri morte, & alia etiam causa iusta repudiij. Cumque se uideret incidisse in illam sententiam, quod Deus coniunxit, homo non separaret, ait, magistratus officio separatum ob adulterium, a Deo non ab homine separatum. Sed ego non uideo quomodo magistratus uel suo uel nomine Dei possit soluere ob adulterium, quod ipse Deus ob idem adulterium inseparabile dixit, ut docuit. Quocirca subscribo catholicæ ecclesiæ, non posse matrimonium separari ob eam causam, nisi in thoro***

thoro & coniunctione. Quod si inemendabilis adultera sit, ad-
sua leges quae possunt per magistratus, gladio, qui vlciscitur ad-
ultera obstinata & contumacia, vt in poenis & criminibus dice-
mus, matrimonia vere morte dissoluere: & tunc innocenti dabi-
tur liber aditus ad alias nuptias. Sic in locis, in quibus delicta o-
dio sunt, & puniuntur, vt in iur. Et ita iubet lex Dei, *Leuit. 20. D.*
Ioan. cap. 8. cum similib. adulteria tolli, non tolerari, vel dari tantam
seortationis liberam. Quod si ad indulgentiam confugiamus ec-
clesiasticam, reconciliationem potius cum D. Paulo sua demus,
ne separati delinquat maiorem in modum, aut per nouas nuptias:
& vitae ita procuramus emendationem, quam si desperamus, & si
ecclesiam non audierit separatus, detur temporalibus iurisdic-
tionibus, sicut tanquam ethnicus. Nec etiam admittit dimissionem
hanc esse repudium solutionis ac illud, per quod olim soluebatur
matrimonium. Siquidem nunquam legitur, *Deut. cap. 24.* inter
causas repudii, causam adulterii: nam vbi adulterium commis-
sum erat, non repudium erat poena, sed mors, *Deuter. 6. 22. Ioan.*
e. 8. Idcirco leue argumentum hoc, iurare verbi, *excepta caus-*
sa fornicationis, quae ad dimissionem, non ad repudium referri po-
test. Vocamus autem illam dimissionem, separationem: quam
iura in adulterio pontificia tradunt faciendam, *ca. intellectusimus, &*
cap. fin. de adulter.

9. ¶ *Obseruantur* & iuris pontificii leges, vt adulterio separari et-
iam nequeant, si vterque coniugum sit adulter, *c. fin. de adulter. ap.*
Greg. l. viro & vxore, sol. marrim. in P. item vt conuenire cogaa-
tur. Sic enim Nicetas Metropolitans Heracleae interrogatus a
Constantino episcopo, lib. 3. iur. orientalis respondit: *idea non se-*
parari matrimonium eius, qui longe ab vxore profectus, concubinam
habuerit, nisi liberans esse vxorem, ut posset alium ducere, sed a concu-
bina discedere debere. Facit cap. ex literis, de diuortis. Et certe, *can.*
Apostolus, & can. omnes acceptiones, 32. q. 7. & tota 28. q. 1. non vltra im-
mutatione adulterii ita facile solueretur matrimonium, futurum ef-
set nouarum nuptiarum cupiditate impellente, calumniis, falsifi-
que delationibus opprimenda esse matrimonia.

10. ¶ *Quomodo* factum fiat diuortio thori etiam ob heresim, vel
infidelitatem coniugum, cum iuribus aperte continetur, *c. 2. de*
diuor. & c. gaudentes, & c. quanto, eo. & tota 28. q. 1. non vltra im-
mutabor: referam tantum exemplum, quod in iure orientali re-
fertur, lib. 2. iur. Orient. in constitutionibus Theodosii Patriar. quod
tempore Theodosii Patriarchae Constantinopolitani Basilis
buccinator quidam separatus est a sua infideli vxore, postquam
baptizatus fuerat, decreto patriarchali, vt pote quae a viui suauione
induci non posset, vt baptizaretur.

11. ¶ *Perstringam* & tamen alios casus, quibus licet coniugibus se-
iunctis ab inuicem, aliis nubere, alia regula. Vt quando mat-
rimonium hoc ita dimittitur factis: intelligamus non tam dicimus,
quam contractum antea nullum declarari. Quo loco caute qui
praesunt foro matrimonii, vtuntur his verbis, non fore matrimo-
nium, vel nullum dicere solent propter impedimentum iuris vel
facti, quod prohibebat coniunctionem, et si coniunctio corpo-
ralis secuta sit: non enim sola corporum coniunctio, vt diximus,
matrimonium facit, *c. non omnis mulier, 32. q. 2.*

12. ¶ *Separatur* & matrimonium aliquando, non proptia volun-
tate, sed episcopi notione inter conlangueos in gradibus pro-
hibitis in iur., *c. 3. de diuor.* verum si copula fuerit secuta, non datur
licentia ad alia coniugia transeundi, *ca. mulierum, & cap. ab*
isto die, in 3. 1. q. 6.

13. ¶ *Hodie* propter sterilitatem non licet repudiare vxorem,
exceptis, vt diximus, causis frigditatis & malefici praecedentibus
matrimonium, in scis coniugibus, quae impediabant ne fieret ma-
trimonium: si quidem sola proles non est causa efficiens, vel spualis
matrimonii, *ca. solet quare, 32. q. 2. can. non enim 32. q. 1. c. tantum,*

14. 32. q. 4. ¶ *Neque* nos moueant exempla Abrahae & Sarae steri-
lis, ob cuius sterilitatem permisit Sara cohabitare ancillae Agar,
Genes. 16. & quod Rebecca & Lia proles causa, etiam ancillas sup-
pulerunt Iacobis, *Genes. 29.* Nam ea ad mysterium quoddam, &
prolis augendae causa pertinent. Ex quo tempore pusillus grex
erat Dei, *D. Ambrosii lib. de Patriarch. & can. dixit Sara, 32. q. 4. p-*
missa, non probata fuerunt: nam & b. gamma Lamech in eadem le-
genatur improbata, & fornicatio aces inhibita. Quae reuelato
lumine aeternae veritatis, lege euang. lica nobis singulari Dei be-
neficio innotuerunt. ¶ *Lotharius* & Austrasiae seu Lotharingae rex,
tempore Caroli Calui regis Gallorum, circa annum Domini 841.
duobus episcopis regi sui auctoribus, Gunthario Aegyptien-
sium, & Tergando Treuitorum, cum vxore sua Teiberga diuor-

tium fecit, quod eam diceret etate prouectam. ac feram ad pro-
lem suscipiendam, adulterii etiam eam accessens, idque corruptis
iudicibus, ac relictibus: Valdradumq; si uentissima etate, specieq;
egregia duxit. Verum cum admonitus a summo Pontifice persista-
ret in amentia, communionem piorum ei interdictum est: Episco-
pi, quod coniubium diremissent, e gradu dignitatis deieci sunt,
vt ait Paulus *Emilius in Carolo Caluo.* Et de hac eadem quaestio-
ne in can. Lotharius, 31. q. 2. ¶ *Cessant* & hodie imperatorum
causae dissoluedi matrimonii, quae ob crimina alterius coniugis
inducebantur, *cap. 2. de diuor. can. in conugio. 2. q. 1. can. si vxorem*
quis, can. praecepit, cap. praecepit, 3. 2. q. 5. ¶ *Neque* & obseruatur
constitutio Iustiniani, *h. bas. itaque causis, de nup. in ant. coll. 4. &*
Leonis Caesaris, quae faciebat potestatem dirimendi matrimonii,
cum ea muliere, quae sponte abortum fecit, de qua meminit Har-
menopolus, lib. 4. tit. 12. quam pontificia iura tollunt, *ca. aliquan-*
do, cum duob. leg. 32. q. 2. Legimus, *Diod. Sicul. lib. 12. Bibliothec. a-*
pud Theros legem modificatam, quauis vxori conuentebatur a
viro, vbi visum esset discedere, viroque alteri cuiuq; collibui-
set, consuetudine adiectumque, vt relicto priore viro cuiuq; col-
libuisset, non liceret se iungere iuniori, pariter nec si vit vxorem
eiecisset, non liceret sibi iunioem iungere.

De his quae accedunt matrimonio, Dote, Antipher-
nis, Paraphernis. Cap. 17.

- 1. *Maritus decipitur, si cogatur indotatam vxorem habere.*
- 2. *In nuptiis dos interuenit, non necessario, sed aliaratione.*
- 3. *Dotis nomen unde.*
- 4. *Dotes rerum quid.*
- 5. *¶ quid quid.*
- 6. *¶ Negus quid.*
- 7. *¶ Antipherna quid.*
- 8. *¶ Peculium Gallis parapherna.*
- 9. *¶ Vxor quae habet censetur esse ex bonis mariti, nisi de contrariis*
constet, & quare.
- 10. *¶ Maritus paraphernalium vxoris iure censetur procurator, nisi ea*
prohibeat.

Maritus, inquit Paulus Iurisconsultus, suum negotium gerit,
cum de dote sibi cauet: & decipiendus non est: quod fit, si
cogatur indotatam vxorem habere, *Paul. in l. si donaturus, 9. §. si*
quis indebitum, de condit. causis, dat. li. 1. 2. P. tit. 4. ¶ *Proinde* in nu-
ptiis pangendis, vt plerumque dos aliqua interuenit, et si necessa-
rio non desideretur, nisi quia probat dilucidius matrimonium, *c.*
Lotharius 31. q. 2. cap. per vestras, de don. int. vir. & vxor. Quamob-
rem de ea dicenda essent pauca, sed forsitan plura, cum hodie in
coniugis potius de dote, quam de meribus agatur, verissimum-
que quod Satorio parasitus apud Plautum ait filiae, *in Persa actu 3.*
scena 1.

Tace stulta, nunc tu nunc hominum mores vides
Quotusmodi? Hic cum mala fama facile nubitur:
Dum dos sit, nullum vitium vitio voritur.

Et vix sine dote nubitur, vt inuuit Ouid. 2. *de remed. amor.*
Cur nemo est Hecalem, nulla est quae ceperit illum?
Nempe quod alter egens, altera pauper erat.

Sic auro conciliatur amor. Sed vt ait Propertius, in 3.
Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.
Et Inuenalis, Satyr. 6.

Optima sed quare Censennia teste marito?
Bis quingenta dedit, raris vocat ille pudicam.
Et vt aiebat Lycon Troadensis apud Diogenem Laertium, lib. 9.
in Lyco. graue est onus parti puella praedotis inopia excurrens in
flore etatis. ¶ *Dos* nomen a Graecis mutuatum, & pleraque alia,
est: atque a verbo *didouai,* vel a *didouai,* quod est dono, latior: vnde
fit poetice *didai,* indeclinabile Lascaro, id est quod *didouai* seu *didouai* da-
tio, vt apud Hesiodum, in *Ergis.*

Δος ἀγαθὴ ἀπὸ τῆς ἑτέρας, δὲν δότω δὲ ἑτέρας.
Donatio bona, rapina vero mala, & mortem donans lethifera.
Et Manuel M-sicophilus, *περὶ ὀφθαλμ. δὲ ἄλλων ἰδίων, δὲ ἄλλων ἰδίων.*
A stipulatur M. Terentius Varro, 4. *de ling. Lat.* Dos, inquit, si nu-
ptiarum causa data, hoc Graece *dotim:* ita enim hoc Siculis vti sunt, ab
eodem & *donum.* Sic & antiqui iuris conditores, dotes connume-
rant, *l. si de donat. ant. nupt. C.* inter donationes. ¶ *Dicunt* & ac-
cessio: res rerum proptas dotes, Graecis *διδουαι.* Sic Ouidius, in *e-*
pist. Sapphus ad Phaonem.